

ВНУТРІШНІ ПЕРЕДУМОВИ СИСТЕМНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У МЕЖАХ ФЕНОМЕНУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

У статті наведено перелік внутрішніх передумов системного розвитку інформаційної культури майбутніх фахівців, а також схарактеризовано їх. Крім того, визначено найважливіші завдання системного розвитку інформаційної культури майбутніх фахівців. Зосереджено увагу на перспективності використання інформаційно-комунікаційних технологій для системного розвитку інформаційної культури майбутніх фахівців.

Ключові слова: інформаційна культура, майбутні фахівці, інформатизація освіти, навчальний процес, освітній процес.

Визначальною рисою сучасного етапу розвитку суспільства є формування нового інформаційного середовища, укладу життя, що впливає на ефективний розвиток творчого потенціалу особистості, й вимагає від системи вищої професійної освіти розв'язання завдань розвитку нового типу інтелекту, нового інформаційного світогляду, котрий ґрунтується на розумінні визначальної ролі інформації та інформаційних процесів у природних і соціальних явищах, інформаційної культури (ІК) майбутніх громадян країни, створення іншого образу та способу мислення майбутніх фахівців, пристосованих до швидко змінюваних економічних, технологічних, соціальних та інформаційних реалій навколишнього світу. Враховуючи те, що системний розвиток ІК майбутніх фахівців відбувається у всіх галузях суспільної практики, основний акцент робиться на створенні й розвитку інформаційно-розвивального освітнього середовища вищого навчального закладу (ВНЗ), на активізації соціальних чинників, що впливають на сформованість ІК викладачів і майбутніх фахівців.

Таке формулювання питання актуалізує проблему ІК майбутніх фахівців і включає розмаїття аспектів, пов'язаних із людиною та її соціумом, системою вищої професійної освіти, а також необхідну сукупність особистісних якостей майбутнього фахівця, його соціально-педагогічний та інформаційно-комунікаційний потенціал, які дозволяють вільно використовувати у своїй професійній діяльності інформаційні засоби й об'єкти щодо конкретної особистості, соціальної групи, колективу, соціуму (Р. С. Гуревич, М. І. Жалдак, О. Карабін, А. М. Коломієць, М. Левшин, Н. В. Морзе).

Проблемі ІК фахівців різного профілю присвячено низку робіт науковців, велику частину котрих написано в руслі концепцій постіндустріалізму. Серед них слід зазначити роботи Д. Белла, К. Вербаха, Р. Кана, Е. Кінга, І. Масуда, Т. Меррілла, М. Пората, Л. Робертса, К. Робінсона, Р. Редіка.

Особливий внесок у розробку методологічних проблем системного розвитку ІК внесли А. А. Гречихін, Н. Б. Зинов'єва, А. І. Ракитов, Е. П. Семенюк, В. А. Фокеєв, Ю. А. Шрейдер.

Змістовні аспекти формування ІК особистості розглядалися в працях А. А. Виноградова, Д. В. Зарецького, А. Г. Кушніренко, О. А. Медведєвої, Ю. А. Первиніна, А. І. Ракитова, В. В. Самохвалової.

Осмилення й узагальнення накопичених знань із теорії ІК у контексті соціально-педагогічних поглядів закладено в роботах В. Г. Бочарової, М. П. Гур'янової, В. І. Загвзінського, А. В. Мудрик, О. Г. Прохорової, М. І. Рожкова, В. О. Сластьоніна, Г. Г. Силласте, В. С. Торохтій, О. І. Холостової, Т. Ф. Яркіної та ін.

Проблема виявлення передумов системного розвитку ІК майбутніх фахівців була в полі зору цілої групи вітчизняних (Т. Ф. Алексеєнко, О. М. Гомонюк, Т. Є. Єжова, І. Д. Зверева, Н. І. Куб'як, Ю. В. Овод, О. І. Пенішкевич й ін.) і зарубіжних (М. М. Ващенко, В. Б. Гаграй, З. Б. Кошкунова, В. В. Краєвський, А. К. Маркова, О. О. Миролюбов, Г. С. Сухобська й ін.) дослідників.

За мету статті поставлено завдання виокремити й проаналізувати **внутрішні передумови системного розвитку ІК майбутніх фахівців у межах феномену інформатизації освіти.**

Щодо внутрішніх передумов необхідності системного розвитку ІК майбутніх фахівців в умовах інформатизації, то однією з них є необхідність дослідження умов інтенсифікації навчання при підготовці фахівців. Багато аспектів цієї проблеми ще не розроблено не лише в педагогічній, а й у психологічній літературі. Завдання інтенсифікації впливає з необхідності підвищення ефективності процесу навчання у зв'язку зі збільшуваним обсягом інформації та розширенням галузей знань, потрібних у професійній діяльності майбутніх фахівців. Інтенсифікація навчання спрямована на розв'язання суперечності між зростанням професійно значимої інформації та стислими термінами підготовки фахівців. Інтенсифікація означає максимальне використання внутрішніх резервів процесу навчання шляхом ущільнення навчальної інформації, раціонального розподілу навчального часу, активізації пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, стимулювання їхньої мотивації, використання комп'ютерної техніки, застосування комплексних

форм і дидактичних засобів на ґрунті психолого-педагогічних закономірностей формування професійних знань, умінь, мотивів діяльності й якостей особистості [3, с. 14-15].

Використання ІКТ для розв'язання цієї проблеми має зробити істотний вплив. Проте їх застосування виправдане лише в тому разі, коли воно сприяє підвищенню ефективності хоча б за одним із таких критеріїв, як: якість навчання, витрати часу й сил викладачами та майбутніми фахівцями, фінансові витрати [2, с. 28].

Наступною передумовою використання ІКТ у системі підготовки майбутніх фахівців є необхідність переходу до особистісно орієнтованого навчання. Перехід до нього є не просто актуальним завданням, а й вимагає серйозної розробки низки теоретичних і методичних питань. Необхідні спеціальні дослідження типології структур індивідуальних систем професійних моделей підготовки майбутніх фахівців, пошук методів їх виявлення, розроблення критеріїв і методик діагностики, пошук нових підходів до добору й формування змісту навчання, розроблення ефективних методів навчання з використанням ІКТ тощо.

Для розв'язання цих проблем необхідне опрацювання великого обсягу вихідної інформації, що практично неможливо здійснити за допомогою "олівця й паперу", оскільки багато часу витрачається не лише на сам процес тестування й діагностики, а й на опрацювання результатів. З іншого боку, комп'ютер є інструментом індивідуалізації навчання, що, безсумнівно, має бути предметом дослідження в системі неперервної підготовки фахівців.

За кордоном дедалі поширенішими стають дослідження в царині використання телекомунікацій в освіті. Найчастіше вони реалізуються у вигляді телекомунікаційних освітніх проектів. Брати участь у проекті мають можливість школярі, студенти, вчителі й викладачі майже всіх країн світу. Крім мережних проектів, велике використання знаходить і такий вид ІКТ, як електронна пошта, телеконференції.

Щодо перспективності впровадження телекомунікації в освіту, то "телекомунікації стимулюють пізнавальну діяльність студентів; базуються на вільному спілкуванні й обміні інформацією; сприяють поглибленню гуманітарних аспектів навчання; актуалізують міжкультурні контакти" [1, с. 8].

Телекомунікації – це не лише інструмент отримання, обміну й опрацювання великого обсягу інформації, а й особливе середовище спілкування людей, яке не має ані державних, ані політичних, ані економічних меж. Розвиток телекомунікаційних мереж дає імпульс розвитку системи дистанційної освіти, сприяючи інтеграції освіти України в єдину світову систему. Використання комп'ютерних мереж відкриває можливості швидкого доступу до банків даних, електронних журналів, енциклопедій та іншої інформації в різних куточках світу.

Одним із найважливіших завдань системного розвитку ІК майбутніх фахівців є завдання розвитку творчого й інтелектуального потенціалу людини, її здатності генерувати та сприймати нові знання й використовувати їх у професійній діяльності в сучасному інформаційному середовищі.

Поступово розвивається й удосконалюється методологія та методика використання ІКТ у системі підготовки фахівців. Використання засобів інтерактивної графіки сприяє підвищенню рівня та швидкості засвоєння навчального матеріалу, розвитку образного мислення, професійної інтуїції. Мультимедіа-технології надають майбутнім фахівцям можливість вибору засобів презентування навчального матеріалу (звук, текст, відео, анімація), сприяючи індивідуалізації навчання. Мережні технології дозволяють розірвати межі замкнутого соціуму навчальних закладів.

Відбувається філософське осмислення процесу інформатизації освіти та її наслідків; становлення нового наукового напрямку – педагогічної інформатики.

Таким чином, проведений аналіз науково-методичної літератури, аналіз діяльності навчальних закладів показує, що наразі існують широкі можливості використання ІКТ у професійній підготовці майбутніх фахівців. Водночас майбутні фахівці не готові дати професійну консультацію щодо використання засобів ІКТ, більше того, у них навіть немає уявлення про можливості ІКТ. Це пов'язано, насамперед, із системою підготовки фахівців у ВНЗ. Низький рівень ІК викладача, нерозуміння можливостей ІКТ у підготовці майбутніх фахівців призводять до слабкої опрацьованості специфічних особливостей підготовки зазначених фахівців у вищій школі.

Це викликає необхідність глибшого дослідження обраної проблеми з урахуванням наявної суперечності: між об'єктивною необхідністю зацікавленості майбутніх фахівців в умінні виконувати професійну діяльність на ґрунті ІКТ, здатності орієнтуватися у постійно змінюваному суспільстві, з одного боку, та відсутністю соціально-психологічної моделі системного розвитку їх ІК, – з іншого боку. Для розв'язання цієї проблеми слід визначити соціально-педагогічні аспекти процесу системного розвитку ІК майбутніх фахівців, що й є перспективою подальшої дослідницької роботи.

Використані джерела

1. Политика в области образования и новые информационные технологии. Национальный доклад Российской Федерации // Информатика и образование. – 1996. – № 5. – С. 1–20.
2. Талызина Н. Ф. Пути и возможности автоматизации учебного процесса / Н. Ф. Талызина, Т. В. Габай. – М. : Знание, 1977. – 64 с.
3. Шутов И. Н. Дидактические условия интенсификации обучения руководителей профтехучилищ при повышении квалификации: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Шутов Игорь Николаевич. – С.-Пб., 1991. – 175 с.

Рацул А. А.

ВНУТРЕННИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ СИСТЕМОГО РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В ПРЕДЕЛАХ ФЕНОМЕНА ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

В статье приведен перечень внутренних предпосылок системного развития информационной культуры будущих специалистов, а также дана их характеристика. Кроме того, определены важнейшие задачи системного развития информационной культуры будущих специалистов. Сосредоточено внимание на перспективности использования информационно-коммуникационных технологий для системного развития информационной культуры будущих специалистов.

Ключевые слова: информационная культура, будущие специалисты, информатизация образования, учебный процесс, образовательный процесс.

Ratsul O. A.

INTERNAL PREREQUISITES OF THE SYSTEMIC DEVELOPMENT OF FUTURE SPECIALISTS' INFORMATION CULTURE WITHIN THE PHENOMENON OF INFORMATIZATION OF SOCIETY

A list of internal prerequisites of the systemic development of future specialists' information culture is suggested in the paper as well as their characteristic. Besides, the most important tasks of the systemic development of future specialists' informational culture are defined in the article. Due attention is paid to the perspectives of ICT usage for systemic development of future specialists' informational culture.

Key words: informational culture, future professionals, informatization of education, learning process, teaching process.

Стаття надійшла до редакції 02.09.14